

Multinationale operaties en 'culturele' interoperabiliteit

mr. drs. C. Homan

in: Armex, juni 2006, nr. 3, pag. 4

Sinds het einde van de Koude Oorlog is het aantal multinationale vredesoperaties drastisch toegenomen. De vorig jaar gepubliceerde Nederlandse Defensie Doctrine noemt als succesfactoren voor multinationale operaties onder meer wederzijds respect voor de ideeën, cultuur, religie en gebruiken van partnerlanden, goede persoonlijke relaties en interoperabiliteit. Uit diverse onderzoeken blijkt echter dat de praktijk vaak weerbarstig is. Ieder land dat deelneemt aan een multinationale operatie brengt immers zijn eigen politieke, militaire en doctrinaire cultuur mee.

Cultuur

In een multinationale operatie, met troepen uit verschillende samenlevingen, dient de commandant deze culturen zoveel mogelijk tot een coherent geheel samen te smeden – kortom naar 'culturele' interoperabiliteit te streven.

De interculturele aspecten van internationale samenwerking zijn vooral van belang in VN (gemandateerde) operaties, wanneer zowel Westerse als niet-Westerse landen aan de operatie deelnemen. Zo zijn vrouwen in de meeste Westerse krijgsmachten geïntegreerd en worden ze in de meeste rollen ingezet, inclusief gevechtsrollen zoals die van piloot. Maar in de meeste Moslimlanden zijn deze activiteiten voor vrouwen verboden en is hun levenswijze aan strikte regels gebonden.

Soms geven landen vanwege binnenlandse redenen voor hun eenheden speciale instructies mee. Zo werden Hindoetroepen van het Indisch contingent naar Somalië gezonden met de instructie dat ze niet de strijd met moslims mochten aangaan, aangezien dit problemen in eigen land zou veroorzaken.

De rol van de militaire cultuur van een land bleek duidelijk in Irak na de invasie in 2003. Britse soldaten en mariniers mengden zich te voet onder de menigte en kwamen vriendelijk over. Amerikaanse militairen – meer vertrouwd met de rol van warrior – vertoonden een ander gedrag. Zij bleven meer binnen de bescherming van hun gepantserde voertuigen. Wanneer zij te voet waren in de nabijheid van burgers, was hun houding meer confronterend, waarvan eerder al sprake was in het voormalig Joegoslavië, in Bosnië en in Kosovo. Met elkaar communiceren in dezelfde taal in een internationale eenheid vormt vaak ook een probleem. Dit wordt groter wanneer meer landen – in het bijzonder landen die voorheen onder de heerschappij van de voormalige Sovjet-Unie vielen – deelnemen aan multinationale operaties. Een

gemeenschappelijke taal spreken is essentieel bij de besluitvorming. Ook is het noodzakelijk om dezelfde militair-technische taal te spreken en de militaire boodschap te begrijpen die een instructie of bevel vaak impliciet bevat. Een andere moeilijkheid voor militairen wiens moedertaal niet het Engels is, zijn vaak de sterke regionale accenten van militairen voor wie het Engels wel de moedertaal is. De laatsten zien vaak niet in, dat de gemeenschappelijk werktal bij vredesoperaties het internationaal gangbare Engels is, dat vaak echter afwijkt van hun eigen taalgebruik.

Duitsland-Nederland

Dat ook de militaire samenwerking tussen Nederlanders en Duitsers niet altijd op rolletjes loopt, bleek uit een onderzoek van KMA-medewerkers in Kaboel in 2003. Hoewel de samenwerking in zijn totaliteit goed verliep, waren er toch wrijvingen. Zo klaagden Nederlandse militairen over 'rare' prioriteiten die de Duitsers stelden. Het ging hierbij met name over logistieke kwesties, zoals de bevoorrading met goederen: 'bier en snoep komen eerder dan prikkeldraad en munitie', het afhandelen van de post ('te laat'), het tempo waarin het kamp wordt hersteld door Duitse genisten ('te langzaam'), de bereiding van het eten in de keuken ('smakeloos').

Op operationeel gebied beschouwden de Nederlanders zichzelf als meer ervaren in vredeshandhaving dan de Duitsers. Zo kritiseerden ze de Duitse leiding, die in hun ogen onvoldoende veiligheidsmaatregelen had getroffen, bijvoorbeeld bij de toegang tot het kamp en gegeven de aanwezigheid van Afghanen daarbinnen.

Eveneens was er ontevredenheid over de leefomstandigheden. De Nederlandse militairen hadden er weinig begrip voor dat de Duitsers beter waren gehuisvest (in prefabs in plaats van in tenten), dat zij zichzelf vaker dan anderen moesten verplaatsen, en dat de financiële toelagen van de Duitsers rianter waren. Wat hen echter het meest stoorde, was het feit dat andere nationaliteiten, de Duitsers voorop, zonder enige restrictie alcohol konden drinken, terwijl voor hen de two-can-rule per etmaal gold. De dominerende rol van de Duitsers binnen de multinationale brigade speelde hierbij, ongetwijfeld ook een rol. Zij hadden verreweg het meeste aan mensen en middelen ingebracht, veel meer dan andere landen, Nederland inbegrepen. Nederlanders hebben echter moeite met het spelen van een bijrol. De Nederlandse identiteit beklemtoont onafhankelijkheid, individualisme en soms superioriteit, moreel en economisch.

De uitdaging voor de commandant om de cohesie te bevorderen in een multinationale eenheid waarin een land domineert, is dan ook veel groter dan in een eenheid waar landen een gelijk aantal mensen bijdragen. In het laatste geval krijgt geen bijzondere militaire cultuur de gelegenheid te domineren.

Afghanistan

Een meer recent voorbeeld van verschil in nationale benadering, zo blijkt uit een Deens onderzoek, is de wijze waarop de Amerikanen, Britten en Duitsers uitvoering geven aan het concept van Provinciale Reconstructie Teams (PRT's) in Afghanistan. Bij de Amerikanen staat force protection voorop en worden snel, vele reconstructieprojecten (quick impact projects) uitgevoerd om de hearts and minds van de lokale bevolking te winnen. De Amerikaanse militairen zijn nauw betrokken bij de reconstructieprojecten en de burgers die deel uitmaken van het PRT zijn volledig embedded. De Britten hechten vooral belang aan het vestigen van veiligheid. Patrouilles gaan zo'n 6en a twee weken de regio in zonder kogelvrij vest en helm. Het Britse PRT staat onder gezamenlijke, leiding van een militair en een vertegenwoordiger van Ontwikkelingssamenwerking. Zij rapporteren echter separaat. De Britse militairen zijn slechts beperkt betrokken bij de reconstructiewerkzaamheden. Bij de Duitsers domineert force protection. Patrouilles worden begeleid door gepantserde voertuigen en moeten voor donker weer terug zijn op de compound. De burgermedewerkers van het PRT verblijven op separate accommodatie buiten de compound. Eens per week vindt tussen de militaire en civiele component een coördinatievergadering plaats.

Multidimensionaal

De bovengenoemde illustraties van culturele interoperabiliteit tonen al aan dat deze vaak niet losstaan van andere dimensies van interoperabiliteit. Zo heeft bijvoorbeeld taal zowel culturele als technische aspecten. En culturele en technische aspecten hebben vaak een relatie met logistiek. Doctrine en technologie zijn weer van invloed op de organisatie. Kortom, oplossingen voor problemen van interoperabiliteit vereisen een multidimensionale benadering.